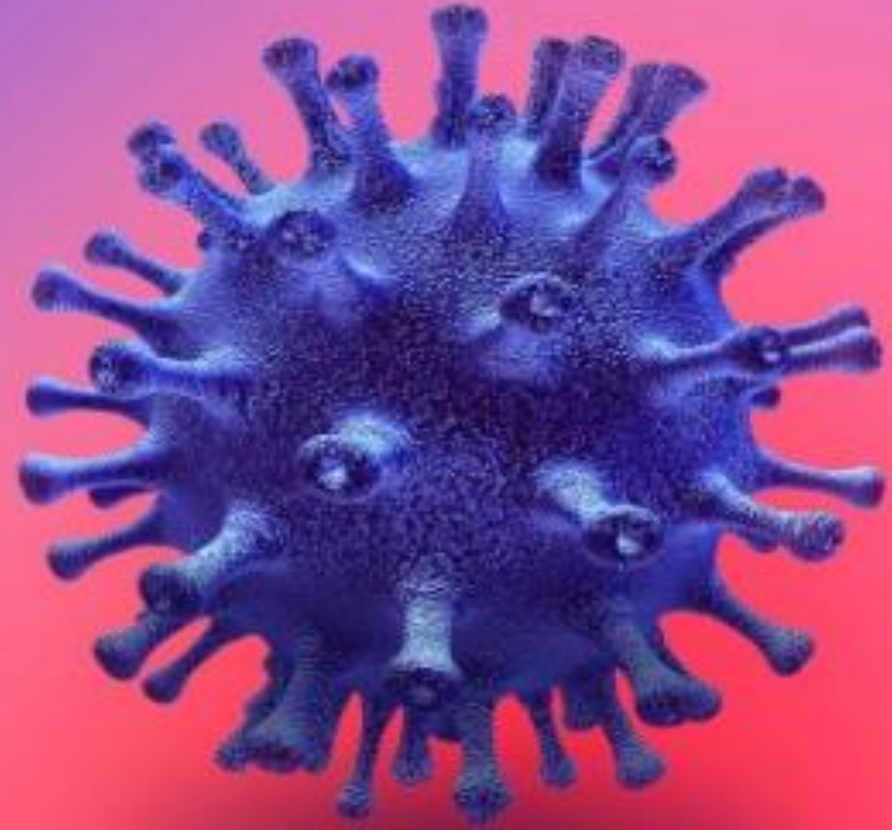

**COVID-19 SÜRECİNDE
HEMODİYALİZ ÜNİTELERİNDE
HEMŞİRELİK VE HİJYEN
UYGULAMALARININ YÖNETİMİ**

Rabia Papila

Nisan, 2020 | İstanbul

AGENDA

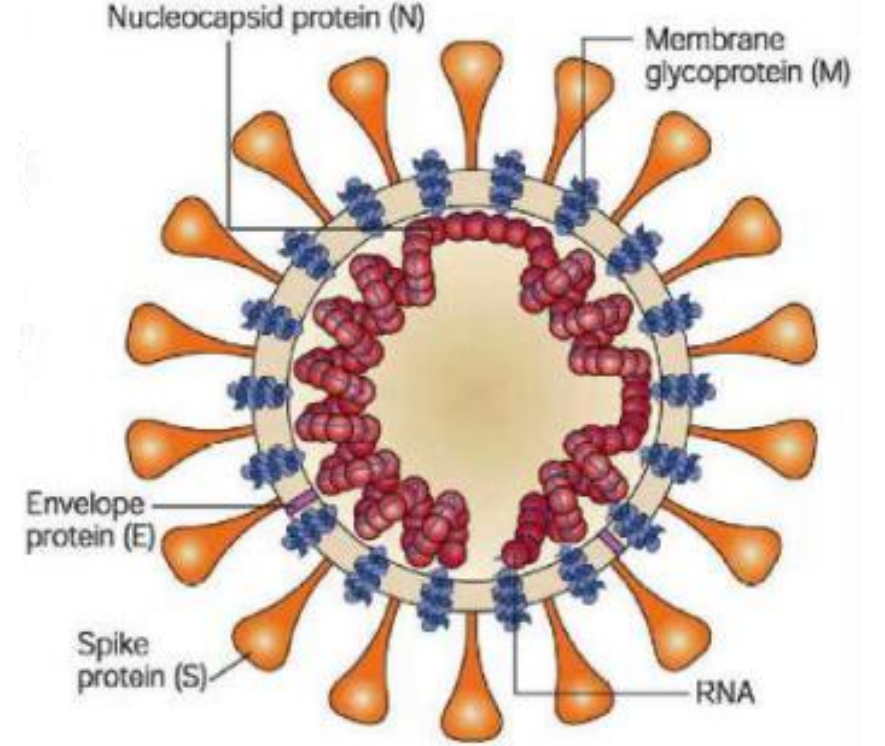
- 1 HİJYEN ÖNLEMLERİ**
- 2 İZOLASYON ÖNLEMLERİ**
- 3 HASTA PLANLANMASI**
- 4 SAĞLIK ÇALIŞANI PLANLAMASI**
- 5 COVID-19 POZİTİF HASTANIN BAKIMI**

COVID-19 HAKKINDA BİLİNELER

1. Tarihçesi
2. Yapısı
3. Bulaşma şekli
4. Semptomları

TEDAVİ ?

AŞI ?

HİJYEN ÖNLEMLERİ

BULAŞMA YOLU

KORUNMA YOLLARI

1. El Hijyeni

- i. El yıkama,
- ii. Alkol bazlı dezenfektan kullanma

2. Kişisel Koruyucu Ekipmanlar

- i. Ağız ve burun
- ii. Eller
- iii. Yüz ve göz
- iv. Vücudun diğer bölümleri

3. Yüzey ve objelerin dezenfeksiyonu

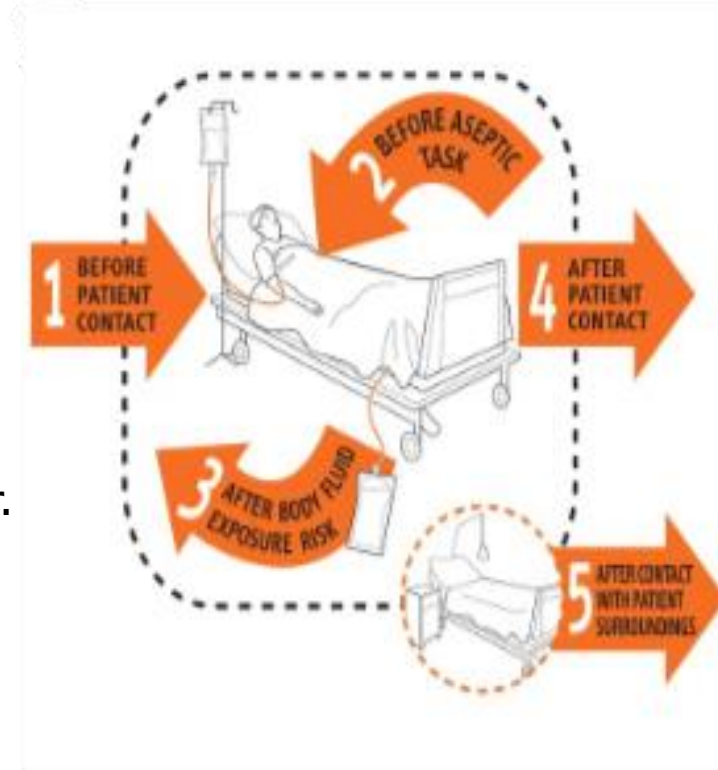
4. İzolasyon kuralları

EL HİJYENİ

NE ZAMAN?

- Elle temas gerektiren tüm işlemlerin öncesinde ve sonrasında
- Kişisel koruyucu ekipmanları **giymeden önce**
- Kişisel koruyucu ekipmanları **çıkardıktan sonra**
 - Eldivenler çıkarıldıktan sonra el hijyeni gerçekleştirilir.
 - Diğer ekipmanların çıkarılması tamamlanınca eller tekrar dezenfekte edilir.
- Tüm invaziv uygulamalar, aseptik uygulamalar öncesi ve sonrası

EL HİJYENİ

MUTLAK EL YIKAMA ENDİKASYONLARI

- Eller görünür biçimde kirliyse
- Kan ve vücut sıvıları bulaşmışsa,
- Tedavi salonuna girerken ve ayrılırken
- Sporlu bakterilere maruz kalınmasında
- Tuvaletleri kullandıktan sonra
- Eldivenler yırtık /delik nedeniyle çıkartılmışsa

ALKOL BAZLI EL DEZENFEKTANIN YETERLİ OLDUĞU DURUMLAR

- Gözle görünür bir kirlenme yoksa
- Kişisel koruyucu ekipmanları giymeden önce ve çıkardıktan sonra
- Hastadan hastaya geçişlerde
- Hastanın etrafındaki eşyalara dokunduktan sonra (örn. Yatak başlıkları, yemek masası, kumandalar vb.)

- ❖ El yıkama süresi **40-60 sn** (en az 15 sn).
- ❖ Alkol bazlı dezenfektanla el ovalama süresi **20-30 sn** (ürün kuruyana kadar).

www.cdc.gov/handhygiene

KİŞİSEL KORUYUCU EKİPMANLAR

Koruma	Önerilen KKE	Kullanma süresi
Ağız- Burun	Cerrahi Maske	Tek kullanımlık 2- 3 Saat
Solunum Yolu	FFP2 / FFP3 maskeler	Tek kullanımlık Kullanım için süre sınırı yok. Kirlenme, yıpranma veya nefes almayı tamamen zorlaştırdığında değiştirilir.
Gözler ve yüz	Koruyucu gözlük veya yüz siperi	Tek veya çok kullanımlık olabilir
Vücut	Uzun kollu önlükler (sıvı geçirmez olması tavsiye edilir)	Tek kullanımlık veya çok kullanımlık tekstil önlükler.
Eller	Eldivenler	Tek kullanımlık (Sadece elle temas gerektiren bakım aktivitelerinde ve dezenfeksiyon işlemlerinde kullanılması tavsiye edilir)

<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/hcp/ppe-strategy/index.html>

<https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/COVID-19-guidance-wearing-and-removing-personal-protective-equipment-healthcare-settings-updated.pdf>

<https://multimedia.3m.com/mws/media/1792732O/respiratory-protection-faq-healthcare.pdf>

KİŞİSEL KORUYUCU EKİPMANLAR NASIL KULLANILIR?

GİYME SIRASI

1. Önlük
2. Maske
3. Koruyucu gözlük/Yüz koruyucu
4. Eldiven

ÇIKARMA SIRASI

1. Eldiven
2. Koruyucu gözlük/Yüz koruyucu
3. Önlük
4. Maske

NOT: Bone kullanılması tavsiye edilir. Eğer bone kullanılacaksa tüm ekipmanlardan önce takılır ve son ekipman olarak çıkarılır.

YÜZEY VE OBJELERİN DEZENFEKSİYONU

DEZENFEKTAN SEÇİMİ

COVID-19 üzerinde etkili olduğu bilinen dezenfektanlar

Yüksek etkili (1 dk)

- Sodyum hipoklorit (*%01/1000ppm-%1/5000ppm*)
- Alkol bileşikleri (*%62-71 etanol*)
- Hidrojen peroksit (*%0.5*)

Orta Etkili (15 dk)

- Kuarterner amonyum bileşikleri
- Fenol bileşikleri

Az etkili! → Benzalkonyum klorür veya klorheksidin diglukonat gibi diğer biyosidallar

YÜZEY VE OBJELERİN DEZENFEKSİYONU

DEZENFEKTAN KULLANIMINDA DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

Dezenfektanların etkinliğinden emin olmak için;

- Eğitimli personel
- Temas süresi (1 dk, 10 dk vb),
- Dilüsyon oranı (aktif bileşen konsantrasyonu %5, %1 vb)
- Solüsyon hazırlandıktan sonraki kullanma süresi

Etkin bir temizlik ve dezenfeksiyon için;

- **Kullanım talimatları takip edilmelidir.**
- Kullanılmış temizlik bezi solüsyon içine tekrar **batırılmamalıdır.**
- Silinme işlemi yapılırken temizden kirliye kuralı takip edilmelidir
- Temizlenmiş alanın üzerinden tekrar **geçilmemelidir**
- Sprey/püskürtme şeklinde tercih **edilmemelidir.**

YÜZEY VE OBJELERİN DEZENFEKSİYONU

HER KULLANIMDAN SONRA DEZENFEKTE EDİLMELİDİR

Tansiyon aletleri
Steteskop
Glukometre, Termometre
EKG cihazı ve monitörler

Malzeme tepsileri
Acil müdahale arabası ve çok kullanımlık
alet ve ekipmanlar,
Pansuman tepsisi/arabası,

İnfüzyon pompası
Aspiratör
Santrifüj/analizatör vb.

HER SEANS SONUNDA DEZENFEKTE EDİLMELİDİR

Hasta istasyonu
hasta dosyası
Diyaliz cihazı
Tartı aleti

Hemşire deskleri, ilaç hazırlama alanları
Kapılar , kapı kolları, asansör ve düğme paneli
Bekleme salonu, dinlenme ve soyunma odaları,
Zeminler
Tuvaletler, lavabolar

Servis araçları

İZOLASYON ÖNLEMLERİ

COVID-19 ŞÜPHELİ / POZİTİF HASTAYI NEREDE DİYALİZE ALMALIYIZ?

- İdeal olan ayrı bir odada diyalize almak,
 - Kullanılmayan hepatit B odaları (Hepatit B hastası mevcutsa kullanılamaz)
 - Su ve dren tesisatını çekebileceğiniz uygun bir oda,
 - Sistem olup kullanılmayan başka bir tedavi odası
- Diyaliz salonunda en uç ve hasta trafiğinden en uzak bölgede, yanında bulunan en yakın yatak mesafesini 2m uzaklaştırmak
- Hasta sayısının en az olduğu seansa planlayıp etrafını boş bırakmak
- Ayrı bir seans açmak
- Hiç biri mümkün olmadığında seyyar bir panel (şeffaf) kullanarak diğer yataklardan ayırmak

İZOLASYON ÖNLEMLERİ

COVID-19 ŞÜPHELİ / POZİTİF HASTAYI NEREDE DİYALİZE ALMALIYIZ?

- ❖ Birden fazla pozitif veya şüpheli hasta varsa gruplandırılıp aynı seansa planlanmalı.
- ❖ Farklı solunum yolu rahatsızlığı bilinen hastalar COVID-19 düşünülen hastalarla gruplandırılmaz.

HASTALAR İÇİN PLANLAMALAR

HASTA VE HASTA YAKINI EĞİTİMİ

- COVID-19 hakkında genel bilgiler
- Korunma yöntemleri
- Öksürme ve hapşıрма kuralları
- Hastalığın semptomlarını izleme
- Kendisinde belirtiler hissettiğinde yapması gerekenler
- Şüpheli/pozitif bir vaka ile temas etmişse yapması gerekenler
- Diyaliz ünitesi içinde yeni kurallar (**refakatçi Kabul edilmemesi** servis değişiklikleri, yemek değişiklikleri, çalışanların KKE'leri vb)
- **Her konuda diyaliz ekibine bilgi vermeli**

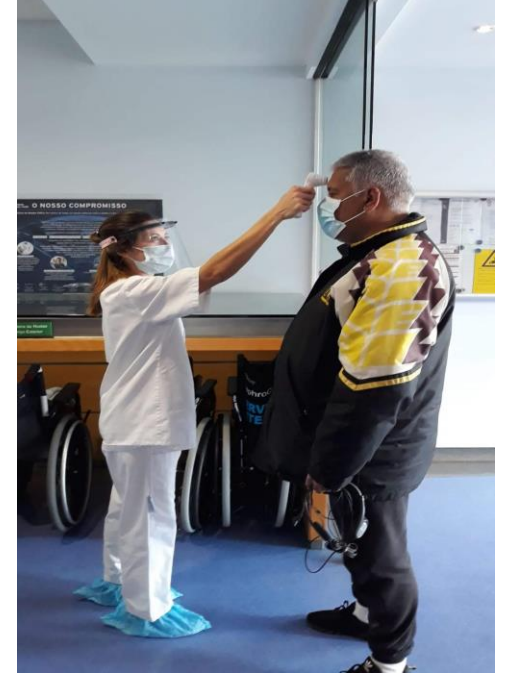
HASTALAR İÇİN PLANLAMALAR

HASTALAR İÇİN KORUYUCU ÖNLEMLER

❖ Seans planlamaları;

- Mümkün olduğunca hastalar seanslara eşit dağıtılmalı
- Yer sorunu yoksa yatakların aralıkları açılmalı
- Mümkünse aralarda boş yataklar bırakılmalı
- Hastalar arası eşya değiş tokuşu engellenmeli (dergi, gazete vb)
- Hastaların salon içinde başka hastaların yataklarına gitmeleri engellenmeli

- ❖ Hasta servis aracına binmeden/diyaliz merkezine girmeden maskesini takmalıdır.
- ❖ Her hastanın mutlaka ateşi ölçülmelidir (Servis aracına binerken, veya merkeze girişte-Diyalize alırken tekrarlamak faydalı)

HASTALAR İÇİN PLANLAMALAR

HASTA ULAŞIMLARININ PLANLANMASI

- Eğer varsa hastaya kendi aracı ile gelmesi tavsiye edilmeli
 - Kendi aracını başka sürücü kullanıyorsa arka koltuğa ve sürücüye çapraz oturması gerektiği hastaya anlatılmalı
- Hastalar toplu taşıma araçlarını kulanmamalı
- Hastaların servis aracında yoğunluğu azaltılmalı
 - Ek servis aracı-ek sefer koymak

HASTALAR İÇİN PLANLAMALAR

HASTA ULAŞIMLARININ PLANLANMASI

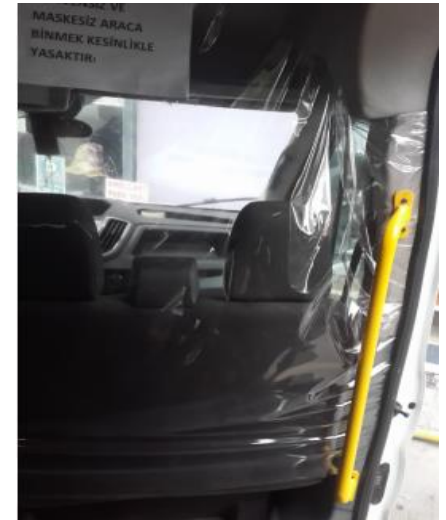
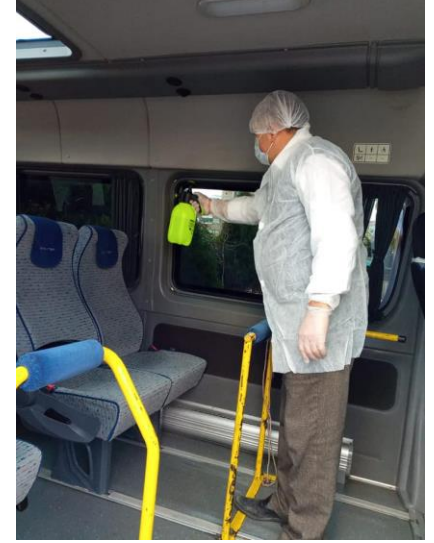
- Servis aracında her koltuğa bir hasta oturacak şekilde planlanmalı
- Servislerin saatleri bekleme salonunda yığılmayı önleyecek şekilde planlanmalı
 - Servisler 15-20 dakika aralıklarla gelecek şekilde planlanabilir
- Servis aracına maskesiz hasta alınmamalı
- Semptom gösteren veya bildiren hasta varsa diğer hastalarla aynı araca alınmamalı

HASTALAR İÇİN PLANLAMALAR

HASTA ULAŞIM PLANLANMASI

- Servis araçları hastalar indikten sonra, diğer hastalar binmeden önce, dezenfekte edilmeli ve iyice havalandırılmalı
 - Kapılar, tutma yerleri, koltuklar ve başlıkları dezenfektanlı bezle iyice silinmeli
- Sürücü maske kullanmalı, eğer hastalara yardımcı olacaksa eldiven de kullanmalı
- Araçlarda mutlaka maske, el dezenfektanı, eldiven ve çöp poşeti bulundurulmalı
- Sürücüsünün korunması amacıyla hastalar ve sürücü arasına şeffaf bariyer konabilir (şart değil)

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ PLANLANMASI

HEMŞİRE PLANLAMASI

- Hemşire sayısı yeterli ise hasta grubuna göre planlama idealdir (Pazartesi grubu-Salı grubu)
- Hasta sayısına göre optimum planlama yapılmalı, gerekirse hastaların seansı değiştirilmeli
- Tedavi salonunda hemşirelerin sosyal mesafeyi korumaları sağlanmalı
- Kişisel koruyucu ekipmanları tam kullanmaları sağlanmalı
- Yemek ve dinlenme saatlerinde bir arada olmamalı

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ PLANLANMASI

HEMŞİRE PLANLAMASI

- Hasta ile teması en aza indirmek için stabil hastaların saatlik takiplerinin arası seyreltilebilir. Bunun için gerekli kriterler:
 - Hastanın genel durumu iyi seyretmeli
 - Hasta kendini iyi ifade ediyor olmalı
 - Hasta sürekli gözlenmeli
- Hemşirenin yaptığı, fakat başka bir kişinin yapmasında sakınca olmayan işler delege edilmeli (örn: diyaliz cihazlarının dezenfeksiyonu, setlenmesi vb.)

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ PLANLANMASI

YARDIMCI PERSONEL PLANLAMASI

- Personel sayısı yeterli ise hemşireler gibi gruplanması idealdir.
- Temizlik ve dezenfeksiyon işlemlerinin artışına bağlı iş yükü dengeli olarak dağıtılmalıdır.
- Her personele sorumlu olduğu işler ve bölgeler detaylı olarak anlatılmalıdır.
- İş planı seans giriş çıkışlarını aksatmayacak şekilde yapılmalıdır.

SAĞLIK ÇALIŞANLARININ PLANLANMASI

YARDIMCI PERSONEL PLANLAMASI

- Tüm yardımcı personel KKE kullanmalıdır.
- Dezenfektanlar hakkında tekrar eğitimleri yapılmalıdır.
- Hastalarla gereksiz temaslarda bulunmamaları anlatılmalıdır.
- Yemek ve dinlenme saatlerinde bir arada olmamaları planlanmalıdır.

COVID-19 ŞÜPHELİ VEYA POZİTİF HASTA BAKIMI

COVID-19 ŞÜPHELİ VEYA POZİTİF HASTA BAKIMI

- Hasta izolasyon önlemlerine uygun bölümde diyalize alınmalı
- Eğer varsa BPM olan bir makineye alınmalı, yoksa hastaya bir tansiyon aleti ayrılmalı, mümkünse hastanın kolunda takılı kalmalı
- Hasta maskesini düzgün ve kuralına göre takmalı
- Hastaya bakım veren hemşire dışında diğer çalışanların uzak kalması sağlanmalı

COVID-19 ŞÜPHELİ VEYA POZİTİF HASTA BAKIMI

COVID-19 ŞÜPHELİ VEYA POZİTİF HASTA BAKIMI

- Hemşire koruyucu ekipmanlarını tam giymeli
 - Eldiven, maske, yüz koruyucu, boks önlüğü mutlaka kullanılmalı
 - 1 metre mesafeden daha yakın, 15 dk dan fazla süren işlemler için FFP2/3 maske tavsiye edilir (kesin kullanım endikasyonu gösterilmemektedir)
 - El hijyenine azami dikkat etmeli

COVID-19 ŞÜPHELİ VEYA POZİTİF HASTA BAKIMI

COVID-19 ŞÜPHELİ VEYA POZİTİF HASTA BAKIMI

- Hasta solunum semptomları yönünden gözlenmeli
- Gastro-entestinal sistem sorunları yönünden gözlenmeli
- Oluşabilecek komplikasyonlar (kusma vb) için hazırlıklı olmalı
- Kan basıncı ve kardiyolojik belirtiler yönünden takip edilmeli
- Ateş takibi yapılmalı
- Acil gelişebilecek bir durum için hazırlıklı olmalıdır. (Acil arabası/çantası, aspiratör vb)
- Oksijen verilmesi gerekiyorsa Oksijen cihazlarında HME (bakteri - virus solunum filtresi) bulundurulması tavsiye edilmektedir.

COVID-19 ŞÜPHELİ VEYA POZİTİF HASTA BAKIMI

DİYALİZ SONRASI

- Tedavisi tamamlanan hastanın diyalizi sonlandırılır.
- Hastanın istasyonunda bulunan tüm eşyalar “yüzey ve obejelerin dezenfeksiyonu” bölümünde anlatılanlara uygun şekilde temizlenir.
- Diyaliz cihazının yüzey dezenfeksiyonu ve Hidrolik dezenfeksiyonu dikkatli bir biçimde gerçekleştirilir.
- **Bu hastalar için makine ayrılmasına gerek yoktur.**
- Zeminler ve diğer yüzeyler; tartı, tekerlekli sandalye vb. araçlar dezenfekte edilir.

COVID-19 ŞÜPHELİ VEYA POZİTİF HASTA BAKIMI

DİYALİZ SONRASI

- Çarşaf, nevresim ve diğer tekstil ürünlerinin toplanması, taşınması ve yıkanması sırasında enfeksiyon bulaştığına dair kanıt yoktur.
- Çarşaf ve diğer tekstil ürünlerinin toplanmasında görevli personel, KKE'leri (eldiven, cerrahi maske, boks önlüğü, yüz koruyucu) giymeli,
- Çarşaf ve diğer tekstil ürünleri toz ve partikül oluşumuna izin vermeyecek (çırpma ve silkeleme yapılmamalıdır) şekilde toplanmalıdır.
- İşlem sonrasında KKE'leri çıkarmalı ve el hijyeni sağlamalıdır.
- Yıkama için deterjan ve sıcak su (60-90°C) kullanılmalıdır.

TÜRK NEFROLOJİ, DİYALİZ VE TRANSPLANTASYON HEMŞİRELERİ DERNEĞİNİN MESAJI

- Derneğimiz salgının ilk günlerinden itibaren meslektaşlarımız ile hem kendilerini hem de hastalarını korumaları adına gerekli tüm bilgilendirmeleri, güncellemeleri takip etmektedir ve bu konuda rehber önerileri, iyi klinik uygulamaları meslektaşlarımızla paylaşmayı kendine misyon edinmiştir.
- Bu misyonu gerçekleştirmek üzere sahada aktif olarak çalışan hemşire/klinisyenlerimizden ve akademisyenlerden oluşan bir Covid-19 Komisyonu kurmuştur. Bu komisyon öncelikli olarak hemodiyaliz, periton diyalizi, organ nakli hastaları ve onlara bakım veren hasta yakınları için rehber oluşturma çalışmalarına başlamıştır.
- Rehberleri hazırlarken, ağırlıklı olarak Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) önerileri, Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulunun tavsiye ve kararları ile uluslararası kılavuzlardan yararlanmıştır. Ortak akılla oluşturulmuş bu rehberlerin, önümüzdeki birkaç gün içinde de yayınlanması planlanmıştır.
- E hep birlikte, eşi benzeri görülmemiş bir dönemle karşı karşıyayız. Sizleri bu süreçte dinlemek ve desteklemek için her zaman olduğu gibi yanınızda olduğumuzu lütfen unutmayınız; yalnız değilsiniz! Yalnız değiliz.
- Covid-19 hastalığını birlikte yeneceğiz, gücümüz sizlere olan bağlılığımızdan, inancımızdan, kuvvetimiz ise kararlılığımızdan geliyor.

TEŞEKKÜRLER

